

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

development of civic education until 2030 (project)]. Available at: <https://mon.gov.ua/en/news/mon-proponuye-dlya-gromadyskogo-obgovorennya-proyekt-strategiyi-rozvitku-gromadyanskoji-osviti-na-period-do-2030-roku-ta-plan-zahodiv-shodo-yiji-realizaciyi> (Accessed 7 Nov. 2021) [in Ukrainian].

14. Kjell, L. & Ziegler, D. (2007). *Teorii lichnosti* [Theories of personality]. St. Petersburg, 607 p. [in Russian].

15. Tsyna, A. Yu. (2021). *Sutnist ta struktura osobystisno oriyentovanoi profesijnoyi pidgotovky maybutnikh fakhivtsiv sfery obsluhovuvannya* [The essence and structure of personality-oriented professional training of future service professionals]. "Youth and market". *Monthly scientific-pedagogical journal*. Drohobych, Vol. 7–8 (193–194), pp. 41–46. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 17.02.2022

УДК 378.014:07

DOI:

Іван Маріонда, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри фізичного виховання Державного вищого навчального закладу "Ужгородський національний університет"
Едуард Сивохоп, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичного виховання Державного вищого навчального закладу "Ужгородський національний університет"
Вікторія Тулайдан, кандидат з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри фізичного виховання Державного вищого навчального закладу "Ужгородський національний університет"

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто теоретичні аспекти адаптації майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності. Проаналізовано проблему підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Обґрунтовано напрями вдосконалення підготовки майбутніх учителів фізичної культури до адаптації професійної діяльності на розвиток професіоналізму, інтеграцією професійних надбань до професійної діяльності. З'ясовано, що у сучасних умовах фізична освіта майбутніх фахівців зорієнтована на підготовку педагогічних кадрів здатних на впровадження європейських освітніх стандартів, на якісну адаптацію до професійної діяльності. Зазначено значимість інтенсифікації освітнього процесу на адаптацію майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності у процесі педагогічної практики.

Ключові слова: фізична культура; фізичний розвиток; професійна підготовка майбутніх учителів фізкультури; професійне становлення; адаптація до професійної діяльності.

Літ. 10.

Ivan Marionda, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor; Head of the Physical Education Department, State Higher Educational Establishmen "Uzhhorod National University"
Eduard Syvokhop, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the Physical Education Department, State Higher Educational Establishmen "Uzhhorod National University"
Viktoriya Tulaydan, Ph.D. (Physical Education and Sports), Associate Professor of the Physical Education Department, State Higher Educational Establishmen "Uzhhorod National University"

THEORETICAL ASPECTS OF ADAPTATION OF FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL CULTURE TO PROFESSIONAL ACTIVITY

The article considers the theoretical aspects of adaptation of future physical education teachers to professional activity. The problem of training future physical education teachers is analyzed. It was found that the urgent issue is the adaptation of future physical education teachers to professional activities that will teach students to maintain and promote health, physical culture and sports activities in accordance with the Law of Ukraine "On Higher Education", National Qualifications Framework, Guidelines for developing standards higher education. The directions of improvement of preparation of future teachers of physical culture for adaptation of professional activity to development of professionalism, integration of professional achievements to professional activity are substantiated. It was found that the preparation of future physical education teachers for professional activities and their adaptation in the process of pedagogical practice is aimed at: acquisition of fundamental and systematic acquisition of sound scientific and practical knowledge and physical development, formation of physical ethics, based on the introduction of innovative tools and methods of physical development of harmonious personality, mastery of erudition and flexible mind to adapt to rapidly changing needs of society, constantly expanding the practical focus on the development of physical abilities, increasing competence for physical excellence and health, mastering modern pedagogical physical self-improvement throughout life. It is determined that in modern conditions

the physical education of future specialists is focused on the training of teachers capable of implementing European educational standards, on quality adaptation to professional activity. The importance of intensification of the educational process on the adaptation of future physical education teachers to professional activities in the process of pedagogical practice is noted.

Keywords: physical culture; physical development; professional training of future physical education teachers; professional development; adaptation to professional activity.

Постановка проблеми. Національна стратегія розвитку освіти України на 2012–2021 рр. спрямована на створення ефективних умов для здобуття освіти, удосконалення збалансованої законодавчої системи освіти, здатної забезпечувати реалізацію стратегічних напрямів розвитку освіти, удосконалення підсистем освіти, формування соціально і фізично зрілої молоді, виховання та підготовку майбутніх кадрів на засадах дитиноцентризму, створення сприятливих умов для особистісного творчого й професійного розвитку [8]. Нині актуалізуються соціально-економічний, науково-технічний, національно-культурний, фізичний розвиток суспільства з інтеграцію в європейський освітній простір, де пріоритетом є підготовка професійних кваліфікованих фахівців відповідно до Закону України “Про вищу освіту”, Національної рамки кваліфікацій, Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти [2; 3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підготовці майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої педагогічної освіти в Україні приділено значну увагу в контексті обґрунтування: концептуальних основ підготовки майбутніх фахівців на засадах компетентнісного підходу: (Л. Ареф'єв, О. Агамась, Е. Вільковський, О. Войтовська, Л. Гальченко, А. Ємець та ін.); теоретико-методологічних основ професійної підготовки: (Л. Коновальська, В. Корецький, Б. Максимчук, О. Омельчук, В. Омеляненко, Н. Самсутін, Б. Шиян та ін.); концептуальних основ навчальної діяльності майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої педагогічної освіти: (В. Бабич, М. Данилко, Л. Демінська, П. Єфименко, А. Забор, Л. Іванов, Г. Михайлишина, В. Наумчук, А. Черноштан та ін.).

Метою статті є розгляд теоретичних аспектів адаптації майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. В умовах, коли наша держава стала на шлях євроінтеграції, разом із динамічними змінами в суспільстві та вищої освіти, професійна діяльність майбутніх учителів фізичної культури повинна мати здоров'язбережувальну забезпечувати вплив на фізичний та інтелектуальний розвиток особистості здобувачів освіти, інноваційне спрямування

освітньо-виховного процесу на формування фізичного потенціалу школярів, оздоровлювальний розвиток особистостей на цілісне становлення всебічно сформованих громадян України з чітко визначеною активною позицією щодо національних і культурних чеснот. Відповідно до Закону України “Про фізичну культуру і спорт”, “...фізична культура – діяльність суб'єктів сфери фізичної культури, спрямована на забезпечення рухової активності людей з метою їх гармонійного, передусім фізичного, розвитку та ведення здорового способу життя” [7].

У Національній доктрині розвитку освіти зазначено, що пріоритетним завданням системи освіти є забезпечення і розвиток фізичного, психічного, соціального та духовного здоров'я кожного члена суспільства; збереження здоров'я учасників освітнього процесу; удосконалення фізичної та психологічної підготовки до активного життя і професійної діяльності на принципах, що забезпечують оздоровчу спрямованість та індивідуальність підходів; залучення до занять фізичної культури; виховання людини в дусі відповідального ставлення до власного здоров'я [4; 5; 6].

У сучасному освітньому просторі спостерігається реформування вищої освіти, де стратегічними завданнями визначено: “...відродження і розбудова національної системи освіти як найважливішої ланки виховання свідомих громадян Української держави, формування освіченої, творчої особистості, становлення її фізичного і морального здоров'я, забезпечення пріоритетності розвитку людини, відтворення й трансляції культури і духовності в усій різноманітності вітчизняних та світових зразків; виведення освіти в Україні на рівень освіти розвинутих країн світу шляхом докорінного реформування її концептуальних, структурних, організаційних засад; подолання монопольного становища держави в освітній сфері через створення на рівноправній основі недержавних навчально-виховних закладів; глибокої демократизації традиційних навчально-виховних закладів; формування багатоваріантної інвестиційної політики в галузі освіти”, а пріоритетними напрямами зазначається “...розбудова національної системи освіти з урахуванням кардинальних змін в усіх сферах суспільного життя України; забезпечення

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

моральної, інтелектуальної та психологічної готовності всіх громадян до здобуття освіти; досягнення якісно нового рівня у вивченні базових навчальних предметів: української та іноземних мов, історії, літератури, математики та природничих наук; створення умов для задоволення освітніх та професійних потреб і надання можливостей кожному громадянину України постійно вдосконалювати свою освіту, підвищувати професійний рівень, оволодівати новими спеціальностями; забезпечення у кожному навчально-виховному закладі відповідних умов для навчання і виховання фізично та психічно здорової особи; запобігання пияцтву, наркоманії, насильству, що негативно впливають на здоров'я людей" [1; 9; 10].

Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності та їх адаптація у процесі педагогічної практики, націлена на:

- набуття здобувачами освіти фундаментальності та системності засвоєння ґрунтовних науково-практичних знань і фізичного розвитку;

- формування фізичної етики, вироблення гнучкого багатогранного фізичного потенціалу і стійких звичок до творчої активності та впровадження педагогічних ідей в освітню практику;

- оволодіння особливостями фізичної культури на основі упровадження інноваційних засобів і методів фізичного розвитку гармонійної особистості;

- володіння широкою ерудицією та гнучким розумом для адаптації до швидкозмінних потреб суспільства, постійного розширення практичної спрямованості на розвиток фізичних здібностей, нарощення компетентнісних умінь на фізичну досконалість та зміцнення здоров'я;

- упровадження внутрішньої потреби практичної підготовки у процесі педагогічної практики;

- оволодіння сучасними педагогічними інноваціями та опанування професійними компетенціями для неперервного фізичного самовдосконалення впродовж усього життя.

Важливо зауважити, що підготовку майбутніх фахівців доцільно здійснювати у взаємозв'язку із стейкхолдерами освітніх програм, які мають легітимний інтерес щодо освітньої діяльності закладу вищої освіти та вплив на удосконалення якості підготовки майбутніх фахівців із забезпечення позитивної динаміки зростання показників якості вищої освіти.

У зв'язку з цим, потенціал майбутніх учителів фізичної культури повинен спрямовуватися на розбудову та удосконалення фізичної культури молоді в освітньому просторі із урахуванням

соціальної, суспільної, громадської, особистісної позицій. Актуалізуючи проблему формування соціально-духовного та фізичного становлення молодого покоління як членів суспільства, зауважуємо, що майбутня професійна діяльність учителів фізичної культури спрямовується на збереження фізичного здоров'я здобувачів освіти, удосконалення їх фізично-психологічної підготовленості до активного життя та майбутньої професійної діяльності на принципах, які забезпечують здоров'язбережувальну та оздоровчу спрямованість. Найбільш широким у багатогранній роботі майбутніх учителів фізичної культури є формування фізичного розвитку молоді, що має на меті зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей задля гармонійного формування їх особистості.

Актуальним питанням постає адаптація майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності, адже саме вони навчатимуть здобувачів освіти зберігати й зміцнювати бути фізкультурно і спортивно активними, організувати різні форми занять з молоддю, управляти не тільки своєю професійною діяльністю, але й фізичною активністю всього освітнього закладу, постійно оновлювати професійні компетенції, накопичувати педагогічну майстерність, упорядкувати й систематизувати знання й вміння, опрацювати й впроваджувати інноваційні методи та методичні підходи на розвиток та виховання конкурентоспроможних і всебічно фізично розвинених особистостей.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень дає підставу стверджувати, що педагогічна наука розглядає адаптацію до професійної діяльності як динамічний процес, який розпочинає формуватися під час здобуття освіти у закладі вищої педагогічної освіти і продовжується удосконалюватися в площині майбутньої професії. Він зумовлений пристосуванням до оточення та умов праці, засвоєння необхідних та систематизацією набутих раніше знань і умінь, оволодінням специфіки фахової діяльності в умовах освітнього закладу, розвитком професійного становлення з удосконаленням фахово значущих якостей особистості, злиттям з педагогічним колективом, набуттям професійних компетентностей та творчого професійного розвитку тощо.

Адаптація майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності у процесі педагогічної практики направлена на досконале оволодіння спеціальності з належним рівнем фахової підготовленості, практичної готовності до професійної діяльності, систематичним

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

удосконаленням професійної майстерності, здобуттям практичного досвіду на збереження й зміцнення здоров'я підростаючого покоління. Водночас майбутні учителі фізичної культури мають удосконалити професійні вміння щодо вмілого володіння професійним мисленням, фундаментальними знаннями, практичними вміннями, спеціальними навичками, а також активно впроваджуючи розширення професійної сфери різних ланок фізичної культури в освітній процес сучасної школи, забезпечуючи його якісним супроводом різноманітних фізкультурно-оздоровчих програм, спрямовуючи фахову діяльність на збереження й зміцнення здоров'я підростаючого покоління та формуючи провідні засади здорового способу життя.

Поліфункціональність такої діяльності майбутніх учителів фізичної культури та наповненість її оздоровчими, освітньо-виховними, розвивальними, інноваційними технологіями потребує оновлення освітньої програми, змісту, методів й підходів до підготовки таких фахівців. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти спрямована на виховання та становлення фахівця фізичної культури з високим рівнем професійної підготовленості. Майбутні учителі фізичної культури мають бути здатними до опанування наукового й практичного досвіду, готовими до удосконалення та систематичного поповнення фахових знань та професійно-педагогічних умінь і навичок, зорієнтованими знаходити індивідуальний педагогічний підхід у полікультурному соціальному середовищі до учнівської молоді, методично компетентними проводити педагогічний супровід всіх різноманітних фізкультурно-оздоровчих заходів, спрямованих на фахове оволодіння своєю спеціальністю та удосконалення професійних компетентностей впродовж усієї трудової діяльності, готовими до творчих інновацій в професійній практиці.

Інтенсифікація освітнього процесу на адаптацію майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності у процесі педагогічної практики характеризується:

- забезпеченням освітніх послуг на успішну адаптацію майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності у процесі педагогічної практики з урахуванням вимог нової освітньої парадигми;

- створенням сприятливого освітнього середовища для забезпечення освітніх і професійних потреб відповідно до сучасних тенденцій суспільного розвитку та формування адаптації майбутніх учителів фізичної культури до

професійної діяльності у процесі педагогічної практики із задіянням навчально-методичного забезпечення, інформаційно-цифрового інструментарію, інтерактивних методів навчання (О. Проніков, О. Резнікова, А. Цьось);

- розробкою педагогічних підходів щодо вдосконалення якості освітнього процесу на формування в майбутніх учителів фізичної культури високого рівня професіоналізму, ціннісних орієнтацій особистості, фахових навичок адаптації до професійної діяльності, професійних компетентностей з практичним застосуванням набутих умінь і навичок проведення навчальної та позакласної виховної роботи у процесі педагогічної практики (Н. Жигайло, Б. Шиян).

Адаптація майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності є багатоступеневим етапом самостійної продуктивної фахової діяльності та включеності майбутніх фахівців в освітній процес, для виконання соціально-професійних функцій із пристосуванням до реальних умов закладу освіти та науково-педагогічного колективу. У його процесі у майбутніх учителів відбувається засвоєння соціально-професійних функцій, активне включення до трудового колективу освітнього закладу і учнівського середовища, усвідомлення перспектив професійної самореалізації та компетентнісного зростання.

Висновки. Аналізуючи психолого-педагогічні джерела та напрацювання науковців, доходимо висновку, що адаптація майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності – це цілісний багатокomпонентний процес пристосування до динамічних умов життєдіяльності сучасності та професійної діяльності на удосконалення загальних та фахових знань, особистісного здобуття спеціальних умінь і навичок виконання професійних обов'язків, набуття психолого-педагогічних та професійних компетентностей, надбання фахових якостей та особистісного потенціалу в умовах майбутньої діяльності, засвоєння педагогічного досвіду виконання службових обов'язків, оволодіння специфікою фахової діяльності та педагогічною культурою для успішної професійної реалізації й формування професійного самовдосконалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна національна програма "Освіта" (Україна XXI ст.). Постанова від 03.11.1993 №896. Київ: Райдуга, 1994. 53с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.12.2021).
2. Закон України "Про вищу освіту": від 01.07.2014. № 1556-VII. URL: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>. (дата звернення: 07.12.2021).

3. Наказ міністерства освіти і науки України “Про унесення змін до Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти”. URL: http://edumns.org.ua/img/news/8982/Metodichni_rekomendaciji_2020_z_Nakazom.pdf (дата звернення: 05.12.2021).

4. Наказ президента України “Про Національну доктрину розвитку освіти”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (дата звернення: 05.12.2021).

5. Наказ Президента України “Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту”: від 28.09.2004, № 1148/2004. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1148/2004> (дата звернення: 10.12.2021).

6. Наказ Президента України “Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року “Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація”: від 09.02.2016, №42/2016. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/422016-19772> (дата звернення: 12.12.2021).

7. Наказ Президента України “Про деякі заходи щодо вдосконалення системи фізичного виховання дітей у навчальних закладах і розвиток дитячо-юнацького спорту в Україні”: від 23 червня 2009 року № 478/2009. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/478/2009> (дата звернення: 02.12.2021).

8. Проєкт Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. URL: https://old.mgu.edu.ua/docs/NormAkti/documents/proect_rozvitku_osviti.pdf (дата звернення: 12.12.2021).

9. Buultjens M., Buultjens M., Robinson P. Enhancing aspects of the higher education student experience. *Journal of Higher Education Policy and Management*. 2011. Vol. 33(4). P. 337–346.

10. Hanin Y. L. A study of anxiety in sports, Straub W. F. (ed.) *Sport psychology: An analysis of athlete behavior*. Ithaca, Movement Publications, N. Y., 1980. P. 34–42.

REFERENCES

1. Derzhavna natsionalna prohrama “Osvita” (Ukraina XXI st.). Postanova vid 03.11.1993 №896. (1994). [State national program “Education” (Ukraine of the XXI century)]. Kyiv: Rainbow. 53p. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text> (Accessed 06 Dec. 2021). [in Ukrainian].

2. Zakon Ukrainy “Pro vyshchu osvitu”: vid 01.07.2014. № 1556-VII [Law of Ukraine “On Higher Education”]. Available at: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu> (Accessed 07 Dec. 2021). [in Ukrainian].

3. Nakaz ministerstva osvity i nauky Ukrainy “Pro unesennia zmin do Metodichnykh rekomendatsii shchodo

rozroblennia standartiv vyshchoi osvity” [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine “On Amendments to the Guidelines for the Development of Standards of Higher Education”]. Available at: http://edumns.org.ua/img/news/8982/Metodichni_rekomendaciji_2020_z_Nakazom.pdf (Accessed 05 Dec. 2021). [in Ukrainian].

4. Nakaz prezydenta Ukrainy “Pro Natsionalnu doktrynu rozvytku osvity” [Order of the President of Ukraine “On the National Doctrine of Education Development”]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (Accessed 05 Dec. 2021). [in Ukrainian].

5. Nakaz Prezydenta Ukrainy “Pro Natsionalnu doktrynu rozvytku fizychnoi kultury i sportu”, vid 28.09.2004, № 1148/2004 [Order of the President of Ukraine “On the National Doctrine of Physical Culture and Sports”]. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1148/2004> (Accessed 10 Dec. 2021). [in Ukrainian].

6. Nakaz Prezydenta Ukrainy “Pro Natsionalnu stratehiu z ozdorovchoi rukhovoї aktyvnosti v Ukraini na period do 2025 roku “Rukhova aktyvnist – zdorovy sposib zhyttia – zdorova natsiia”: vid 09.02.2016, №42/2016 [Order of the President of Ukraine “On the National Strategy for Physical Activity in Ukraine for the period up to 2025 “Physical activity – a healthy lifestyle – a healthy nation”]. Available at: <http://www.president.gov.ua/documents/422016-19772> (Accessed 12 Dec. 2021). [in Ukrainian].

7. Nakaz Prezydenta Ukrainy “Pro deiaiki zakhody shchodo vdoskonalennia systemy fizychnoho vykhovannia ditei u navchalnykh zakladakh i rozvytok dytiachy-yunatskoho sportu v Ukraini”: vid 23 chervnia 2009 roku № 478/2009 [Order of the President of Ukraine “On some measures to improve the system of physical education of children in educational institutions and the development of children’s and youth sports in Ukraine”]. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/478/2009> (Accessed 02 Dec. 2021). [in Ukrainian].

8. Proekt Natsionalnoi stratehii rozvytku osvity v Ukraini na 2012–2021 roky [Draft National Strategy for the Development of Education in Ukraine for 2012–2021]. Available at: https://old.mgu.edu.ua/docs/NormAkti/documents/proect_rozvitku_osviti.pdf (Accessed 12 Dec. 2021). [in Ukrainian].

9. Buultjens, M., Buultjens, M. & Robinson, P. (2011). Enhancing aspects of the higher education student experience. *Journal of Higher Education Policy and Management*. No. 33(4). pp. 337–346. [in English].

10. Hanin, Y. L. (1980) A study of anxiety in sports, Straub W. F. (ed.) *Sport psychology: An analysis of athlete behavior*. Ithaca, Movement Publications, N. Y., pp. 34–42. [in English].

Стаття надійшла до редакції 15.03.2022

“Сила і можливості виховання невичерпні”.

Василь Сухомлинський
український педагог

